

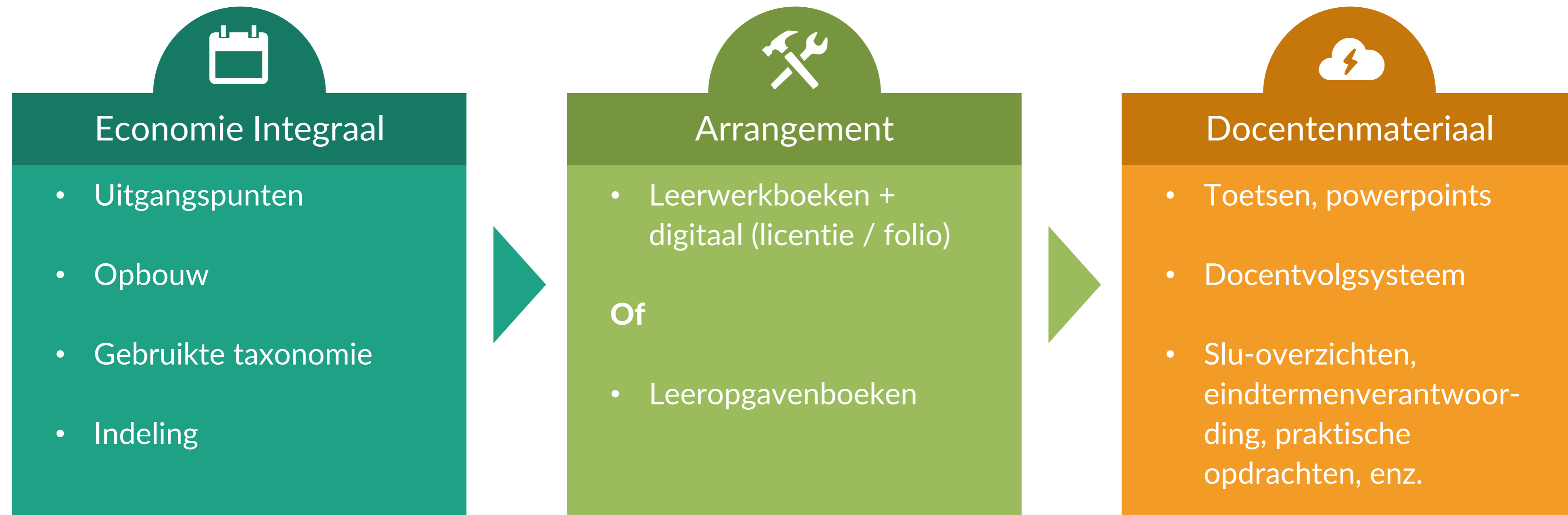
An aerial photograph of a busy city street with a grid pattern of orange and grey lines. A colorful rocket ship with a green body, red nose cone, and yellow and red boosters is flying across the scene, leaving a blue trail. A green circle is positioned in the upper right quadrant, containing the text '3de editie'.

3de editie

Economie Integraal, havo en vwo

Hoofdindeling

Vragen of onduidelijkheden? [Laat het weten.](#)

Uitgangspunten

Opbouw

Vanaf de start gelijk **examengerichte training**

Compleet. De complete stof uit de meest recente syllabus is opgenomen. Bijvoorbeeld het IS-MB-GA-model voor vwo en het ultimatumspel voor havo.

Concepten. Ieder concept wordt in een of meerdere hoofdstukken behandeld. Ieder **hoofdstuk** begint met een introductie van de te behandelen stof. Er is een hoofdvraag en een aantal deelvragen die in de verschillende paragrafen besproken worden.

In een **paragraaf** wisselen theorie, voorbeelden en doen elkaar af. De paragrafen beginnen met een deelvraag. Dit zijn de onderwerpen die centraal staan in de paragraaf. Vaak bestaat de paragraaf uit een stukje theorie, voorbeelden enz. Aan het einde van de paragraaf zijn opgaven over de in de paragraaf behandelde stof opgenomen.

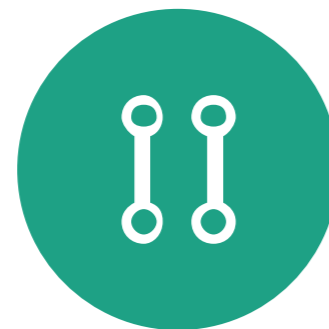
Na de laatste paragraaf worden kort de belangrijkste **nieuwe begrippen** gegeven. Een aparte **samenvatting** is van de docentpagina te downloaden en ook (kosteloos) door leerlingen op de leerlingenpagina.

Het hoofdstuk eindigt met **Op weg naar het examen.** Dit zijn langere opgaven op examenniveau over het hele hoofdstuk en voorgaande kennis van het concept. Hierdoor werkt een leerling gericht naar het examen toe.

Taxonomie opgaven

Taxonomie van Bloom

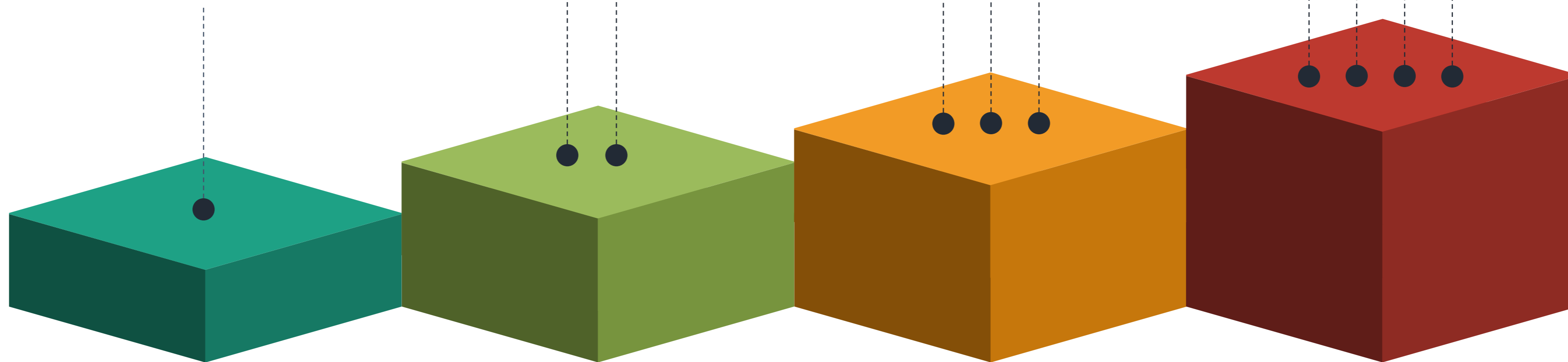
Analyseren, evalueren en creëren.

Bronnen interpreteren om vervolgens een selectie te maken van de gegevens die er toe doen/samenhang te ontdekken in deze bronnen. Vervolgens een afgewogen en beargumenteerde conclusie trekken op basis van de analyse. Het gaat hierbij om de te maken afweging,

Toepassen. Het kunnen gebruiken van kennis in een gegeven situatie. Laten zien op welke wijze de begrippen, verbanden, theorieën, modellen een rol spelen in de gegeven context.

Begrijpen. Kennis van economische verbanden, redeneringen en/of structuren.

Memoriseren. Kennis van de (economische) begrippen.

Indeling examenprogramma

Zoals gedefinieerd in de wet en de syllabus

Domein A

Vaardigheden. Geïntegreerd in de andere stof.

Domein B en C

Concept Schaarste en concept Ruil

Domein D

Concept Markt

Domein E

Concept Ruilen over de tijd

Domein F

Concept Samenwerken en onderhandelen

Domein G

Concept Risico en informatie

Domein H

Concept Welvaart en groei

Domein I

Concept Goede tijden, slechte tijden

Indeling examenprogramma (vervolg)

Zoals gedefinieerd in de wet en de syllabus

Domein J

Onderzoek en
experiment

Domein K

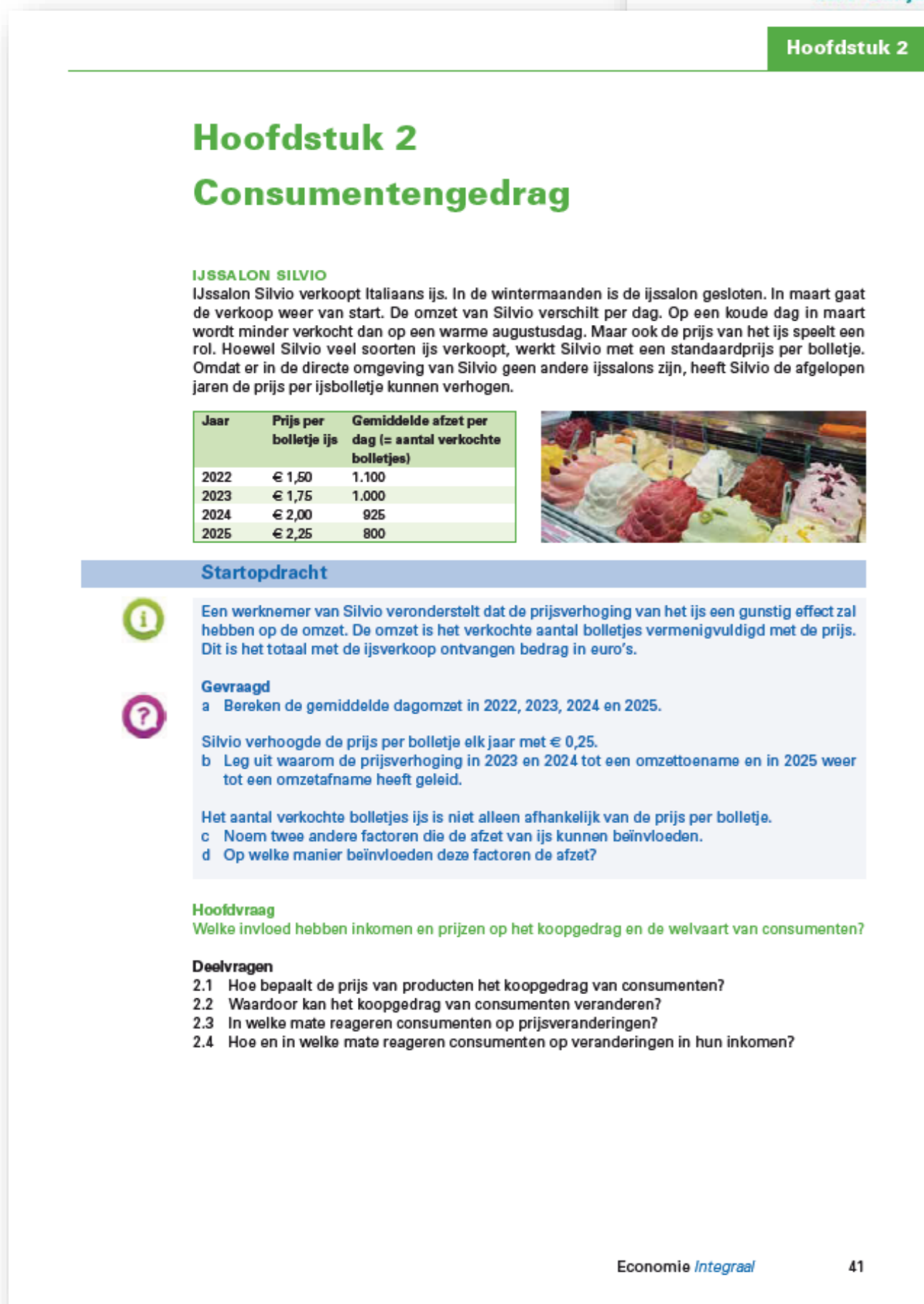
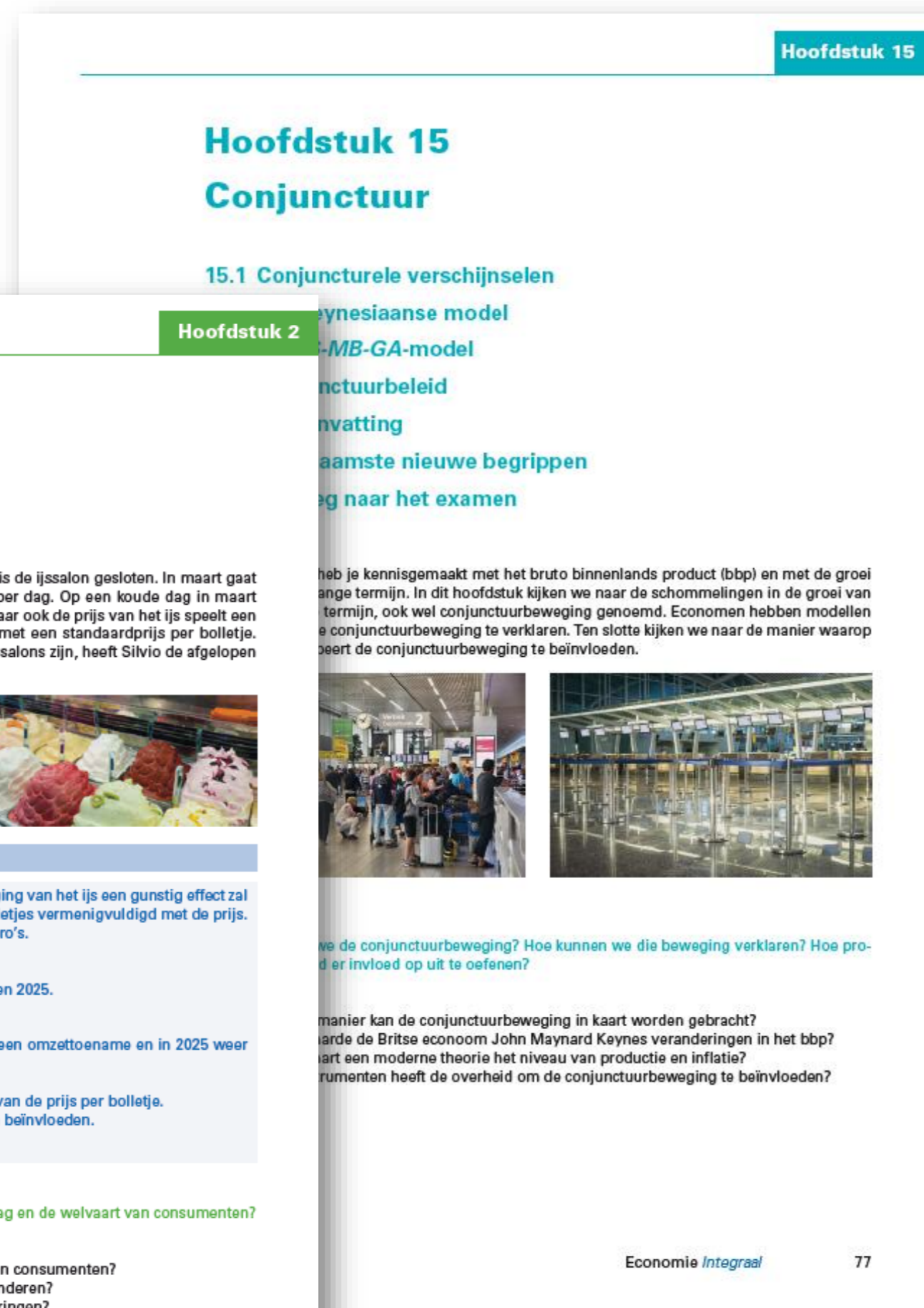
Keuzeonderwerpen

Hoofdstukopening

Elk hoofdstuk begint met een **hoofdstukopening** met een introductie van de onderwerpen in het hoofdstuk.

Het hoofdonderwerp wordt duidelijk weergegeven in een **Hoofdvraag**. De hoofdvraag is uitgewerkt in **deelvragen**. Iedere paragraaf gaat in op een deelvraag.

Uniek voor havo is de startopdracht waarmee het onderwerp wordt geïntroduceerd.

Opbouw paragraafopening

De overheid grijpt in Hoofdstuk 6

6.1 Waarom grijpt de overheid in?

Deelvraag

Welke motieven heeft de overheid om in te grijpen in het economisch proces?

Concept

Goede tijden, slechte tijden

17.4 Monetair beleid

Deelvraag

Welke rol speelt de Europese Centrale Bank in het eurogebied?

Concept

Samenwerken en onderhandelen

7.1 Het gevangenendilemma

Deelvraag

Welk dilemma bestaat er bij de keuze tussen samenwerken en concurreren?

Intro

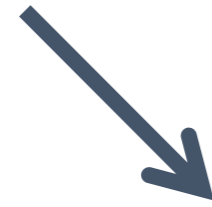
Prijsvechters in de luchtvaart zoals Ryanair, EasyJet en Wizz Air beconcurreren niet alleen de traditionele spelers in de luchtvaart zoals Air France-KLM, British Airways en Lufthansa, maar ook elkaar. Waarom is de concurrentie zo moordend? Waarom werken deze maatschappijen niet samen om het hoofd boven water te houden?

Iedere paragraaf begint met een deelvraag/leerdoel. De deelvraag heeft betrekking op de onderwerpen die in de paragraaf centraal staan.

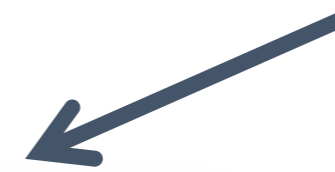
Voor havo is er ook een korte introductietekst.

Opbouw paragraaf

Conceptnaam.

Hoofdstuknummer en hoofdstuknaam.

Voorbeelden in een duidelijk vlak.

Theorie.

Concept **Markten**

Voorbeeld **Betalingsbereidheid en vraaglijn**

Jeroen Bosch trakteert zich eenmaal per week op een maaltijdje oesters. Het bedrag dat hij voor de oesters over heeft – de betalingsbereidheid – neemt af naarmate hij meer oesters koopt.

In de grafiek geeft elke staaf weer hoeveel Jeroen voor een extra oester wil betalen. Zo zie je dat Jeroen voor de 1ste oester € 1,60 wil betalen, voor de 2de heeft hij nog maar € 1,50 over, voor de 3de € 1,40 enzovoort.

De grafiek laat ook zien dat als de oesters voor € 0,90 per stuk worden verkocht Jeroen Bosch 8 oesters zal kopen. Op de eerste 7 oesters behaalt hij vervolgens een voordeel – zijn consumentensurplus.

In de grafiek is op basis van de betalingsbereidheid de vraaglijn van Jeroen Bosch naar oesters getekend. Omdat het hier om de vraaglijn van slechts één vrager gaat, is dit de *individuele* vraaglijn.

De voorgaande grafiek laat zien dat Jeroen voor de eerste oester € 1,60 overheeft, voor de tweede € 1,50 en voor elke volgende oester een steeds lager bedrag. We hebben hier te maken met de economische wetmatigheid: naarmate iemand meer van een bepaald product bezit, heeft hij er steeds minder voor over om nog meer ervan te verkrijgen.

Uit de betalingsbereidheid kan zo de *individuele vraaglijn* van Jeroen worden afgeleid.

De collectieve vraaglijn

Door optelling van de verschillende individuele vraaglijnen vinden we de vraaglijn van een bepaald product van alle vragers samen. De gevonden vraaglijn wordt de *collectieve vraaglijn* genoemd.

In de volgende figuur zie je hoe de collectieve vraaglijn van een product kan worden gevonden.

Voorbeeld **Constructie van de collectieve vraaglijn**

De collectieve vraaglijn wordt gevonden door bij de verschillende prijzen (p) de gevraagde hoeveelheden (q) op te tellen. In het prijsbereik € 2 – € 4 heb je alleen te maken met de vraag van Marja. Komt de prijs onder € 2 dan doet ook Sara mee. De vraag van Carla speelt pas een rol bij prijzen lager dan € 1.

Consumentengedrag **Hoofdstuk 2**

De collectieve vraaglijn wordt gevonden door bij verschillende prijzen de door de individuen gevraagde hoeveelheden op te tellen.

De *collectieve vraaglijn* geeft de door alle consumenten gevraagde hoeveelheden van een bepaald product weer die bij verschillende prijzen worden gevraagd.

Een vraagvergelijking

Een vraaglijn kan worden beschreven met behulp van een vergelijking. Vaak is dat een lineaire vergelijking, bijvoorbeeld:

$$q_x = -3p + 6$$

In deze vergelijking is:

- q_x de gevraagde hoeveelheid (in 10.000 stuks)
- p de prijs (in euro's per stuk)

Voorbeeld **Consumentensurplus en prijswijziging**

In de volgende grafieken is de vraagvergelijking van oesters grafisch afgebeeld. In grafiek a is het totale consumentensurplus bij een prijs van € 1 per stuk weergegeven.

Als de prijs stijgt – bijvoorbeeld omdat de vangst tegenvalt – neemt ook het consumentensurplus af. Dat is in grafiek b weergegeven. In de grafieken is het *consumentensurplus* gelijk aan de donkerblauw gekleurde driehoeken.

Grafiek a

De berekening van het consumentensurplus in grafiek a verloopt als volgt:

Het oppervlak van een rechthoekige driehoek vinden we door het product van de rechthoekszijden te halveren.

Het oppervlak van het blauwe vlak (het consumentensurplus) in grafiek a is:

$$\frac{1}{2} \times 30.000 \times (\€ 2 - \€ 1) = \€ 15.000.$$

Grafiek b

Grafiek b laat zien dat consumentensurplus afneemt als de verkoopprijs stijgt van Verkoopprijs₁ naar Verkoopprijs₂.

De totale afname van het consumentensurplus is gelijk aan de oppervlakte van de lichtblauwe rechthoek plus de rode driehoek.

De totale afname van het surplus is dus opgebouwd uit twee delen.

- Allereerst zie je dat de verkochte hoeveelheid is verminderd. De afname van het consumentensurplus doordat enkele vragers niet meer kopen, is in de figuur weergegeven met de rode driehoek.
- Verder is het consumentensurplus afgenomen omdat vragers geconfronteerd worden met een hogere prijs. Deze afname is gelijk aan de lichtblauwe rechthoek.

Elke paragraaf begint na de deelvraag met leerstof en afhankelijk van de stofbronnen en voorbeelden.

De oefenopgaven over de paragraaf staan aan het einde van de paragraaf.

Na de laatste paragraaf

Samenvatting. Een complete samenvatting van de besproken stof. Deze is van de website te downloaden.

Belangrijkste begrippen. Een begrippenlijst van de belangrijkste begrippen van het hoofdstuk.

Elk hoofdstuk eindigt met **Examentraining**. Dit zijn langere opgaven op volwaardig examenniveau. Hierdoor werkt een leerling gericht naar het examen toe. In de li/fo-versie zijn er invulelementen en zijn de grafieken groter zodat leerlingen het kunnen invullen.

Daarnaast kan de leerling digitaal oefenen, zowel begrippen, rekenopgaven als geïntegreerde opgaven.

Concept Markten

Samenvatting
De samenvatting kun je downloaden van www.economieintegraal.nl.

Belangrijkste nieuwe begrippen

Aanbodlijn
Een lijn die het verband tussen de prijs van een product en de aangeboden hoeveelheid van dat product weergeeft.

Afzet
De hoeveelheid verkochte producten in een bepaalde periode.

Break-evenafzet
De afzet waarbij geen winst en geen verlies wordt gemaakt.

Break-evenomzet
De omzet waarbij de winst precies nul is (= break-evenafzet \times verkoopprijs).

Ceteris paribus
Als de overige omstandigheden gelijk blijven.

Collectieve aanbodlijn
Lijn die het verband weergeeft tussen de prijs en de totaal aangeboden hoeveelheid van alle aanbieders. Dit is de optelling van alle individuele aanbodlijnen.

Constante kosten
Kosten die niet veranderen als er meer of minder wordt verkocht of geproduceerd.

Consumentenprijs
De verkoopprijs vermeerderd met btw en andere prijsverhogende belastingen.

Gemiddelde opbrengst (GO)
De opbrengst per verkocht product.

Gemiddeld totale kosten (GTK)
De totale kosten per eenheid product.

Gemiddelde winst (GW)
De winst per product ($GW = GO - GTK$).

Individuele aanbodlijn
Lijn die het verband weergeeft tussen de prijs van een product en de aangeboden hoeveelheid van één aanbieder.

Marginale kosten (MK)
De extra kosten als er één eenheid product meer wordt geproduceerd en verkocht.

Marginale opbrengst (MO)
De extra opbrengst als er één eenheid product meer wordt geproduceerd en verkocht.

Marginale winst (MW)
De extra winst als er één eenheid product meer wordt geproduceerd en verkocht. $MW = MO - MK$.

Producentensurplus
Het verschil tussen de feitelijke marktprijs en de minimale prijs die producenten willen ontvangen om de extra kosten te dekken.

Totale kosten (TK)
Totale variabele kosten (TVK) + totale constante kosten (TCK) ($TK = TVK + TCK$).

Totale opbrengst (TO)
Afzet \times verkoopprijs ($TO = p \times q$).

Totale winst (TW)
Totale opbrengst (TO) - totale kosten (TK) ($TW = TO - TK$).

Variabele kosten
Kosten die veranderen als er meer of minder wordt verkocht of geproduceerd.

Verkoopbaarheid
De minimale prijs die een producent wil ontvangen voordat hij bereid is het product te verkopen.

Op weg naar het examen

Opgave 3.21 Uitbreiding tennisclub
Tennisvereniging De Broekhoek heeft 500 leden. Dat zouden er veel meer kunnen zijn, want er staan 300 mensen op de wachtlijst. Het probleem is dat het tennispark op bepaalde uren overbezet is. De Broekhoek werkt daardoor niet kostendekkend. Een kapitaalkrachtige sponsor vult het tekort aan. Het lidmaatschap kost € 180 per lid. De gemiddelde variabele kosten zijn € 20 per lid. De totale constante (vaste) kosten zijn € 100.000.

Gevraagd

2p a Bereken het bedrag dat de sponsor aan De Broekhoek betaalt.
2p b Hoe hoog moet het lidmaatschapsgeld per persoon zijn om, bij hetzelfde aantal leden, geen verlies te hebben? Verklaar je antwoord met een berekening.
2p c Bereken hoeveel procent het lidmaatschapsgeld hoger moet zijn om geen verlies te hebben.

94 Uitgeverij Van Vlimmeren BV

Producentengedrag Hoofdstuk 3

Het capaciteitsprobleem wordt aangepakt met een elektronisch (app)systeem. Leden kunnen voor bepaalde uren baanruimte reserveren waardoor 200 mensen, die nu op de wachtlijst staan, kunnen worden toegelaten. Dit systeem kost € 20.000 per jaar. Het lidmaatschapsgeld blijft ongewijzigd.

In de figuur hiernaast zijn de totale opbrengstenlijnen en vier totale kostenlijnen getekend.

1p d Welke van de vier TK-lijnen is de totale kostenlijn na invoering van het (app)systeem?
2p a Werkt De Broekhoek na invoering van het (app)systeem kostendekkend? Verklaar het antwoord.

Opgave 3.22 Gezond (voor de portemonnee)
Landbouwer Zeeland verbouwt aardbeien. Hij runt een modern efficiënt bedrijf en is een van de grotere leveranciers van aardbeien. De kostenstructuur van zijn bedrijf vind je in de onderstaande grafiek. De marktprijs is dit jaar stabiel op € 100 per 100 kg.

Gevraagd

1p a Heeft de landbouwer te maken met proportioneel, progressief of degressief variabele kosten? Leg je antwoord uit.
1p b Neem de grafiek over en teken daarin de marginale opbrengstlijn.
2p c Bij welke productieomvang is de winst maximaal? Licht je antwoord toe.
2p d Hoe groot is de maximale winst van landbouwer Zeeland? Licht je antwoord toe met een berekening.
2p e Arceer de maximale winst in de overgenomen grafiek.

95 Economie Integraal

Leeropgavenboeken

Leeropgavenboeken (bevat theorie en opgaven, Leerlingen hebben een los schrift of collegeblok nodig. Deze editie kan in een boekenfonds worden opgenomen. Facultatief zijn de boeken ook digitaal verkrijgbaar en is er digitale oefening.

Arrangement

Dubbel assortiment

Keuze uit:

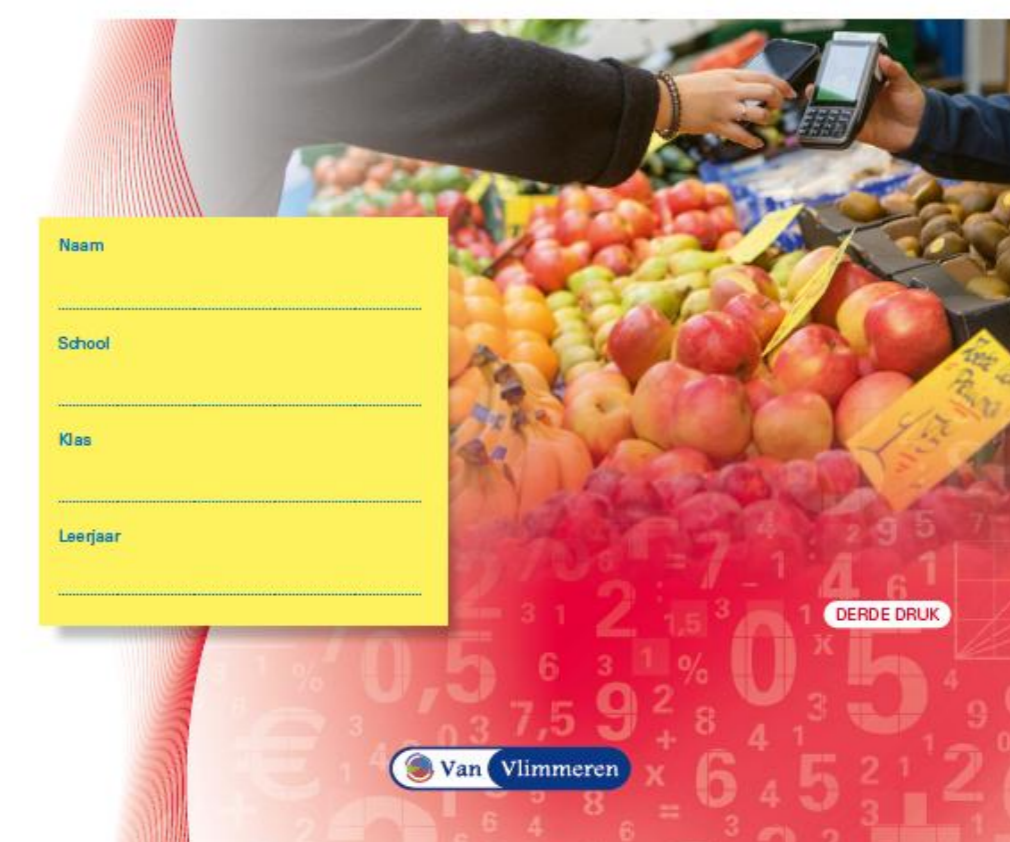
- Leeropgavenboeken

Of

- Leerwerkboeken en licentie

Li/fo (licentie/folio)

Leerwerkboeken (bevat theorie, opgaven en invulelementen en -ruimte) + digitale licenties. Leerlingen werken in de leerwerkboeken en/of digitaal en nemen de leerwerkboeken mee naar de vervoljaren. Leerlingen hebben altijd toegang tot de digitale leeromgeving.

Economie Integraal
Uitgeverij Van Vlimmeren BV

Arrangement

Leeropgavenboeken (1/2)

Het leeropgavenboek is het theorie- en opgavenboek in één boek.

Voor vwo zijn er drie leeropgavenboeken en drie antwoordenboeken.

ISBN en titel

9789462874695 Economie Integraal vwo leeropgavenboek 1, 3e druk

9789462874701 Economie Integraal vwo antwoordenboek 1, 3e druk

9789462874718 Economie Integraal vwo leeropgavenboek 2, 3e druk

9789462874725 Economie Integraal vwo antwoordenboek 2, 3e druk

9789462874732 Economie Integraal vwo leeropgavenboek 3, 3e druk

9789462874749 Economie Integraal vwo antwoordenboek 3, 3e druk

Voor havo zijn er twee leeropgavenboeken en twee antwoordenboeken.

ISBN en titel

9789462874855 Economie Integraal havo leeropgavenboek 1

9789462874862 Economie Integraal havo antwoordenboek 1

9789462874879 Economie Integraal havo leeropgavenboek 2

9789462874886 Economie Integraal havo antwoordenboek 2

Arrangement

Leeropgavenboeken (2/2)

Optioneel digitaal bij leeropgavenboeken: digitale oefening in een nieuw programma.

Alle boeken zijn digitaal verkrijgbaar en er is een digitale oefenmodule met extra opgaven en automatische feedback. Docenten kunnen de resultaten van leerlingen zien.

ISBN en titel voor vwo

9789462874756 A4L-Economie Integraal vwo leeropgavenboek 1
9789462874763 A4L-Economie Integraal vwo antwoordenboek 1
9789462874770 A4L-Economie Integraal vwo leeropgavenboek 2
9789462874787 A4L-Economie Integraal vwo antwoordenboek 2
9789462874794 A4L-Economie Integraal vwo leeropgavenboek 3
9789462874800 A4L-Economie Integraal vwo antwoordenboek 3
9789462874817 Economie Integraal digitale oefening vwo (bij alle delen)

ISBN en titel voor havo

9789462874893 Digitaal boek-Economie Integraal havo leeropgavenboek 1
9789462874909 Digitaal boek-Economie Integraal havo antwoordenboek 1
9789462874916 Digitaal boek-Economie Integraal havo leeropgavenboek 2
9789462874923 Digitaal boek-Economie Integraal havo antwoordenboek 2
9789462874930 Economie Integraal digitale oefening havo (bij alle leeropgavenboeken)

Arrangement

Licentie/folio havo (1/5)

9789462875036
Economie Integraal havo li/fo jaar 4

9789462875487
Economie Integraal havo li/fo jaar 5

havo leerwerkboek 1

+

havo leerwerkboek 2

+

Digitaal

Leerling neemt de boeken mee.

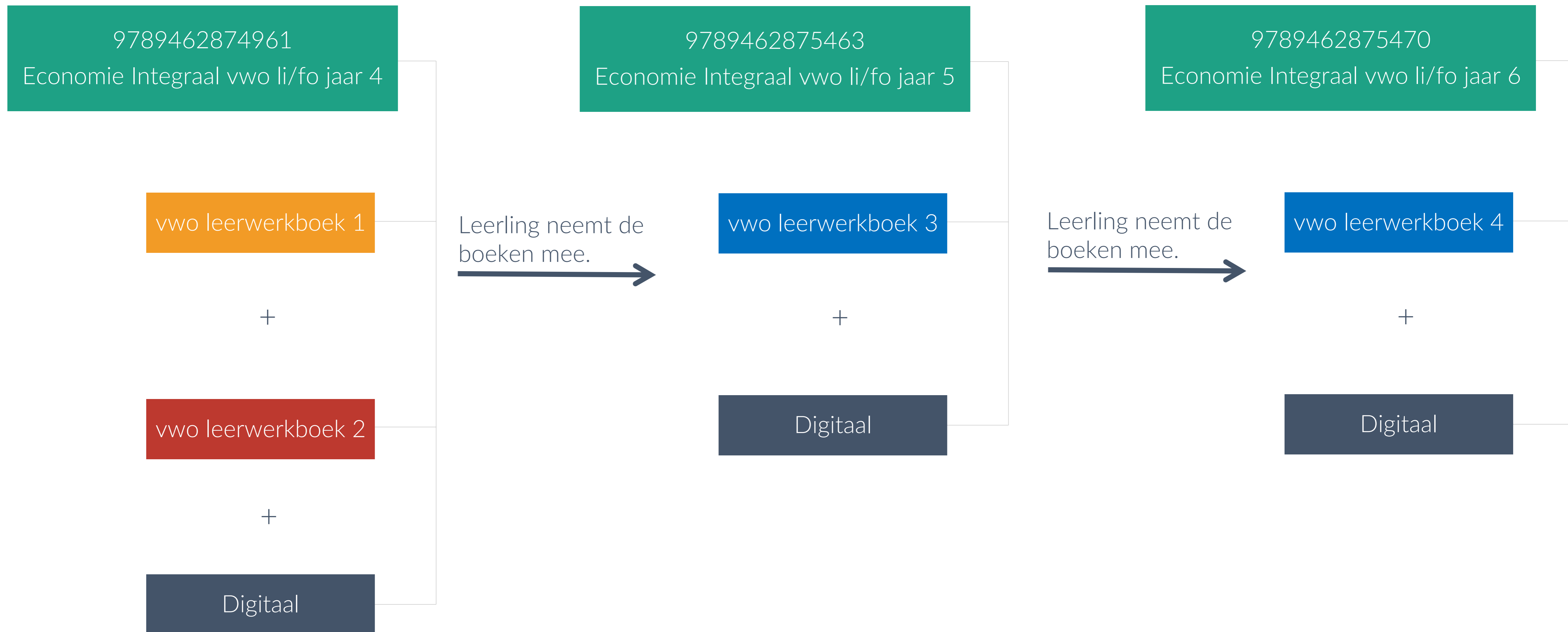
havo leerwerkboek 3

+

Digitaal

Arrangement

Licentie/folio vwo (2/5)

Arrangement

Licentie/folio leerwerkboek (3/5)

Voorbeelden leerwerkboek

Concept
Schaarste & ruil

Opgave 1.8 ●● Drie keer opofferingskosten

Hendrik is eigenaar van een sportzaak. Hij twijfelt of hij op de maandagmiddag gesloten zal blijven of zal opengaan. Als hij opengaat, rekent hij op gemiddeld € 250 extra winst per maandagmiddag. Voor zijn kinderen moet hij die middagen opvang regelen. Hij zal daar gemiddeld € 75 per maandagmiddag aan kwijt zijn. Hij vindt het bovendien jammer dat hij dan niet bij ze kan zijn.

Gevraagd

a Bepaal Hendriks opofferingskosten zowel van het gesloten houden van de sportzaak als van het openen op de maandagmiddag.

Hendrik kiest ervoor op de maandagmiddag gesloten te blijven.

b Leg uit welke afweging Hendrik heeft gemaakt.

c Zijn de volgende uitspraken juist of onjuist?

Uitspraak	Juist	Onjuist
1 Opofferingskosten zijn objectief meetbaar en voor iedereen gelijk.	☐	☐
2 Mensen zullen altijd kiezen voor die keuze waarbij hun financiële opofferingskosten het laagste zijn.	☐	☐
3 Opofferingskosten leiden tot alternatieve aanwendbaarheid.	☐	☐

Jeroen kan een avond in het café achter de bar staan, waar hij € 30 verdient per avond. Hij kan ook met een vriend naar de film. Een filmavond kost Jeroen € 25, maar hij heeft er wel € 40 voor over.

d Berekende de opofferingskosten van een avond achter de bar in euro's.

e Hoe hoog zijn de opofferingskosten van een avond naar de film in euro's?

f Leg op basis hiervan uit of Jeroen kiest voor een avond achter de bar of een avond naar de film.

De regeringspartijen zijn voorstander van een belastingverlaging van in totaal € 5 miljard. Hiarmee worden de lasten van de burgers verlicht. Zij willen deze verlaging financieren door minder aan zorg en onderwijs uit te geven. Hierdoor daalt de kwaliteit van de zorg en van het onderwijs.

g Verduidelijk de afweging van de regeringspartijen. Maak gebruik van het begrip opofferingskosten.

Schaarste en welvaart
Hoofdstuk 1

Opgave 1.9 ●● Bioscoop of kleding?

Johanna heeft een maandelijks budget van € 300, dat ze uitgeeft aan bioscoopbezoek en kleding. Een bioscoopje kost € 10, een kledingstuk kost gemiddeld € 50.

Gevraagd

a Teken de budgetlijn van Johanna in het assenstelsel hiernaast.

Johanna wil vijf keer per maand naar de bioscoop.

b Geef in de grafiek aan welke combinatie van kledingstukken en bioscoopjes Johanna kiest. Hoeveel kledingstukken kan Johanna dan kopen?

Opgave 1.10 ●● De budgetlijn van Herman

Herman beschikt over een maandelijks budget van € 500, dat hij uitgeeft aan twee producten, 1 en 2. De prijs van product 1 is € 25, de prijs van product 2 is € 50.

Gevraagd

a Stel de vergelijking van de budgetlijn op. Gebruik daarbij de volgende symbolen:
 y budget
 p_1 prijs van product 1
 p_2 prijs van product 2
 q_1 hoeveelheid van product 1
 q_2 hoeveelheid van product 2

Herman geeft 80% van zijn budget uit aan product 1.

b Teken de budgetlijn, de hoeveelheid van product 1 op de horizontale en die van product 2 op de verticale as. Geef tevens het punt op de budgetlijn aan dat Herman gekozen heeft.

20
Uitgeverij Van Vlimmeren BV

Economie Integraal
21

Concept
Markten

Gevraagd

Welke bewering naar aanleiding van de figuur is onjuist? Leg uit waarom die bewering onjuist is.

a Omdat bij het minimumloon de aangeboden hoeveelheid arbeid groter is dan de gevraagde hoeveelheid, is er een tekort aan starters.

b Bij het minimumloon is de gevraagde hoeveelheid arbeid gelijk aan het aantal starters dat daadwerkelijk werk heeft.

Opgave 4.10 ●● Aandeel Vodafone in Londen

Op de London Stock Exchange (LSE) wordt gehandeld in aandelen. Kopers en verkopers van aandelen plaatsen aankoop- en verkooporders via hun bank in het orderboek. De prijzen van de aandelen staan in het Verenigd Koninkrijk genoteerd in pond sterling (£).

Op een bepaalde dag zijn van het aandeel Vodafone de volgende gegevens uit het orderboek bekend. Er zijn zes groepen kopers die op een bepaald tijdstip tegen de volgende prijzen willen kopen.

- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,40 wil kopersgroep A 42 aandelen kopen.
- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,41 wil kopersgroep B 39 aandelen kopen.
- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,42 wil kopersgroep C 33 aandelen kopen.
- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,43 wil kopersgroep D 9 aandelen kopen.
- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,44 wil kopersgroep E 36 aandelen kopen.
- Bij een prijs van ten hoogste £ 2,45 wil kopersgroep F 48 aandelen kopen.

Er zijn zes groepen verkopers die op datzelfde tijdstip tegen de volgende prijzen willen verkopen.

- Bij een prijs van ten minste £ 2,40 wil verkopersgroep G 42 aandelen verkopen.
- Bij een prijs van ten minste £ 2,41 wil verkopersgroep H 33 aandelen verkopen.
- Bij een prijs van ten minste £ 2,42 wil verkopersgroep I 33 aandelen verkopen.
- Bij een prijs van ten minste £ 2,43 wil verkopersgroep J 36 aandelen verkopen.
- Bij een prijs van ten minste £ 2,44 wil verkopersgroep K 27 aandelen verkopen.
- Bij een prijs van ten minste £ 2,45 wil verkopersgroep L 36 aandelen verkopen.

Gevraagd

a Bepaal bij iedere prijs de totaal gevraagde hoeveelheid aandelen Vodafone door de tabel in te vullen.

Koop	Prijs
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,40
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,41
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,42
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,43
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,44
+ + + + + + = _____ aandelen	£ 2,45

136
Uitgeverij Van Vlimmeren BV

Economie Integraal
137

Volledige mededinging
Hoofdstuk 4

b Bepaal bij iedere prijs de totaal aangeboden hoeveelheid aandelen Vodafone door de tabel in te vullen.

Prijs	Verkoop
£ 2,45	_____ aandelen
£ 2,44	_____ + _____ = _____ aandelen
£ 2,43	_____ + _____ + _____ = _____ aandelen
£ 2,42	_____ + _____ + _____ + _____ = _____ aandelen
£ 2,41	_____ + _____ + _____ + _____ + _____ = _____ aandelen
£ 2,40	_____ + _____ + _____ + _____ + _____ + _____ = _____ aandelen

c Bepaal tegen welke prijs op de betreffende dag het aandeel Vodafone wordt verhandeld. Motiveer je antwoord.

Bij deze prijs is het aantal verhandelde aandelen het grootst. Beurshandelaren kiezen die prijs niet alleen omdat zij dan de grootste groep kopers en verkopers tevreden kunnen stellen.

d Geef nog een reden waarom zij deze prijs vaststellen.

Opgave 4.11 ●● Frisdrank

De prijsvorming van de frisdrank Lokisap kan met de volgende vergelijkingen worden weergegeven:

$$q_1 = -5p + 7 \quad (0 < p < 1,75)$$

$$q_2 = 20p - 8 \quad (p > 0,40)$$

q_1 en q_2 staan in miljoenen flesjes, p in euro's per flesje.

Gevraagd

a Berekende de evenwichtsprijs en -hoeveelheid.

b Bepaal de evenwichtsprijs grafisch met behulp van het assenstelsel.

c Berekende de omzet van de gezamenlijke aanbieders.

20
Uitgeverij Van Vlimmeren BV

Economie Integraal
137

Arrangement

Licentie/folio digitaal (4/5)

Voorbeelden digitaal

theorie

opgaven

2.1 Beginbalans

Aan de crediteur van de balans staat bovenaan altijd het **Eigen vermogen**. Eigen vermogen is permanent vermogen: het is blijvend beschikbaar voor de onderneming, er hoeft niet op te worden afgelost. Daarna volgen de balansposten van het vreemd vermogen op lange termijn. Vreemd vermogen op lange termijn (**Lang vreemd vermogen**) heeft een looptijd van langer (vaak veel langer) dan een jaar. Een voorbeeld van lang vreemd vermogen is de hypothecaire lening (lening met een gebouw als zekerheid). Als laatste staan credit de balansposten van het vreemd vermogen op korte termijn (**Kort vreemd vermogen**). Vreemd vermogen op korte termijn heeft een looptijd tot een jaar. Voorbeelden zijn (crediteuren (schulden aan leveranciers) en rood staan bij de bank.

Kenmerken van vreemd vermogen zijn dat dit vermogen

- moet worden terugbetaald (het moet worden afgelost) en
- leidt tot het betalen van rente (interest). Dit is de vergoeding voor het lenen van vermogen.

Vreemd vermogen is altijd **Tijdelijk vermogen**. De tijdsduur waarvoor het vermogen beschikbaar wordt gesteld, kan uiteenlopen van enkele dagen tot veel jaren.

Opgave 1 - OPGAVE 2.1

Kerem Demir begint op 1 januari 2025 een broodbakkerij. Hij heeft hiervoor de volgende gegevens verzameld.

- Het winkelpand, inclusief bakkerij, kost € 300.000. Hierop sluit hij een 4,5% hypothecaire lening voor 80% van de aanschafprijs.
- Kerem heeft € 10.000 aan voorraad nodig. De leveranciers leveren voor € 5.000 op rekening; de andere helft betaalt Kerem contant.
- Kerem koopt een oven van € 25.000.
- De benodigde inventaris kost € 15.000.
- Nadat Kerem bovenstaande kapitaalgoederen heeft aangeschaft en geheel of gedeeltelijk per kas betaald, is er in kas nog een bedrag van € 500 aanwezig.
- Kerem brengt € 60.000 eigen vermogen in.
- De Rabobank is bereid het ontbrekende vermogen te financieren met rekening-courantkrediet.

Stel de openingsbalans voor Kerem Demir op.

Debet	Openingsbalans Kerem Demir 1 januari 2025	Credit
	€	€
	€	€
	€	€
	€	€
	€	€
	€	€
	€	€

Opgave 2 - OPGAVE 9.7

Noud betaalt € 15 voor een hoesje voor zijn telefoon. Hij leest op internet dat bij de productie van een telefoonhoesje de volgende verborgen kosten zijn:

- 12,5 kg CO₂-uitstoot. De kosten van CO₂-compensatie zijn € 0,12 per kg CO₂.
- 30 liter watervervuiling. De kosten van waterreiniging zijn € 10 per m³ water.
- Bij één op de 100.000 geproduceerde telefoonhoesjes vindt er een arbeidsongeval plaats. De medische en sociale kosten zijn € 18.000 per ongeval.

Verdeel de verborgen kosten in:

- externe sociale kosten
- externe milieukosten

De opgaven zijn invulbaar en indien gewenst is automatisch nakijken mogelijk. Voor het tekenen van functies in grafieken is het voor leerlingen ook mogelijk om een afbeelding te uploaden.

Arrangement

Licentie/folio digitaal docentinzicht (5/5)

Voorbeeld docentoverzicht.

Voor de delen die je digitaal doet, bijvoorbeeld extra opgaven of toetsen, of juist alle stof krijg je van iedere leerling te zien hoe het leerproces verloopt. Dit is een afbeelding van het hoofddashboard.

The screenshot displays a digital teacher dashboard for a class of 15 students. The interface includes a sidebar with navigation options like 'Dashboard', 'Overzicht', 'Activiteit', 'Planning', 'Lesmateriaal', and 'Docentmateriaal'. The main area shows a grid of student progress for 15 students across various subjects and topics. A legend on the right explains the color coding: yellow for 'Geadviseerd aan de leerling', blue for 'Vorbereidingscore', blue checkmarks for 'Hoofdstuk afgerond via diagnostische toets' and 'Hoofdstuk afgerond via nulmeting van gepland doel of via RTT', green checkmarks for 'Beheersingscore / toetsscore', and red triangles for 'De leerling heeft moeite met dit onderdeel'. A note at the bottom of the legend states 'Op dit onderdeel is nog geen score behaald'.

Assortiment

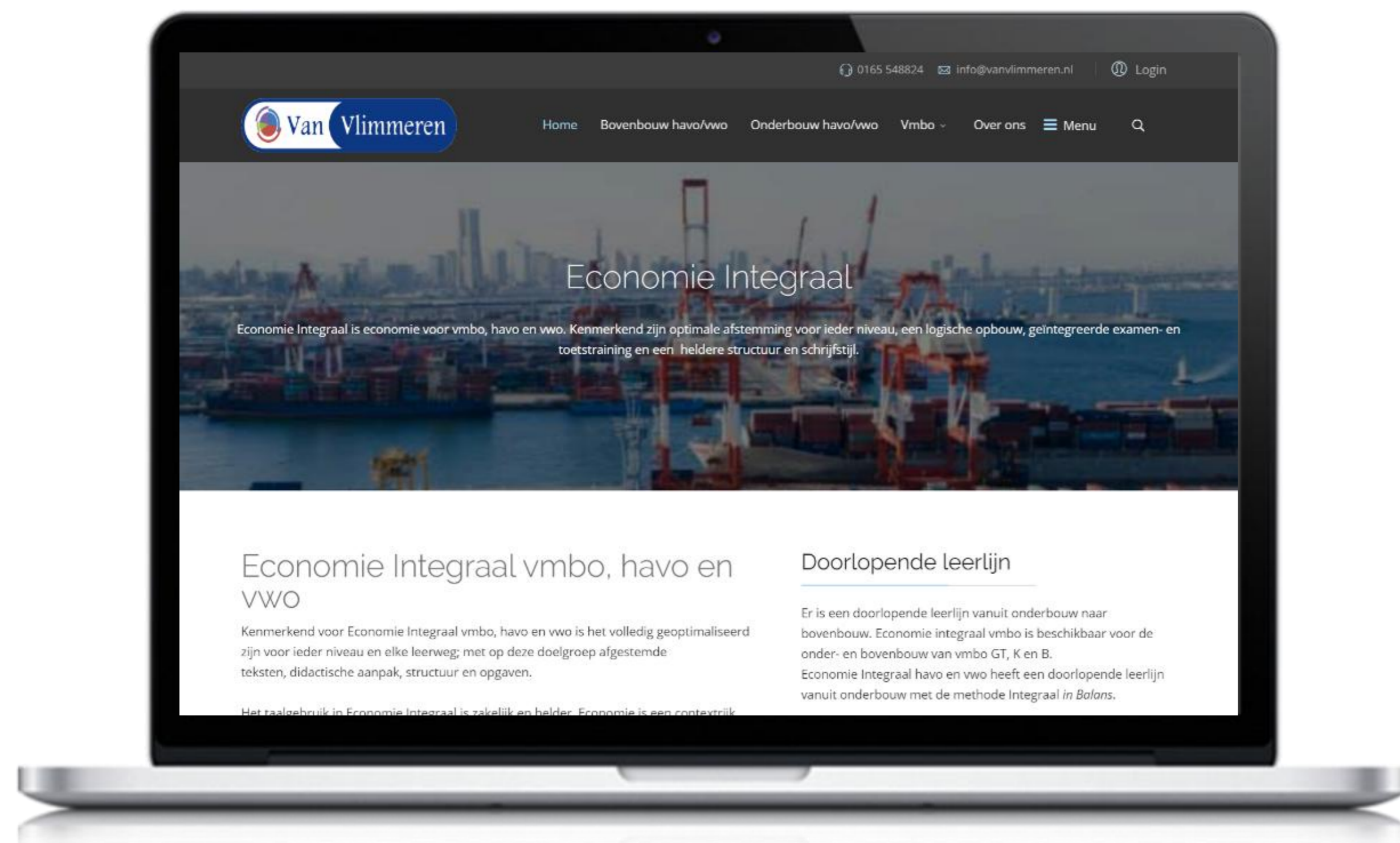
Experimenten

Economische experimenten (isbn: 9789462872042)

Verschillende experimenten geoptimaliseerd voor de Nederlandse economie-onderwijscontext.

Docentenmateriaal

- Digiboeken
- Powerpoints
- Toetsen (word en via toetsmanagementsysteem Test Correct)
- Rekenvaardigheden
- Praktische opdrachten
- Slu-overzichten
- Eindtermenverantwoording

Doorlopende leerlijn

Vanuit de onderbouw en naar het vervolgonderwijs

Bedrijfseconomie in Balans

Bedrijfseconomie voor bovenbouw havo en vwo.

Hetzelfde team

Uw leerlingen kunnen gebruikmaken van lesmateriaal van hetzelfde team met een duidelijke herkenbare didactiek.

Economie Integraal vmbo

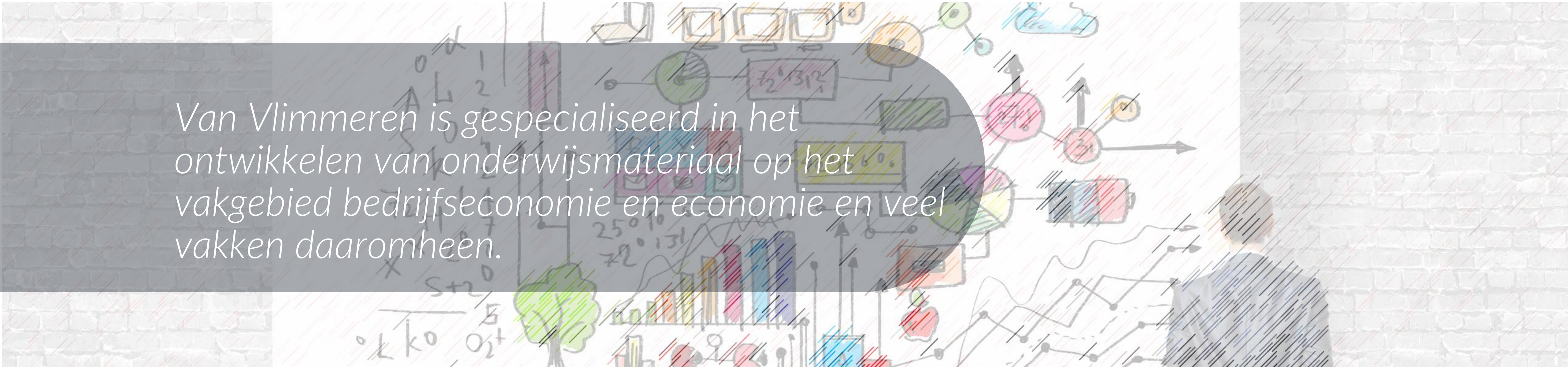
Economie voor alle leerjaren en leerwegen.

Integraal in Balans

(bedrijfs)economie voor onderbouw havo en vwo.

Over ons

(Bedrijfs)economie?

Van Vlimmeren is gespecialiseerd in het ontwikkelen van onderwijsmateriaal op het vakgebied bedrijfseconomie en economie en veel vakken daaromheen.

Ervaren team we werken met ervaren auteurs. Nieuwe auteurs doen ervaring op door samen te werken. Hetzelfde geldt voor het redactieteam, vormgevers, opmakers, it'ers enz. De leeftijden variëren van 25 tot 85 en alles ertussen; juist die mix geeft een combinatie van ervaring, actualiteit, en geeft ook continuïteit.

Achtergrond van onze auteurs. De meeste auteurs komen uit de praktijk en kennen goed de vraag vanuit het bedrijfsleven, sommigen combineren dit met het geven van les of college of zijn uitsluitend werkzaam binnen het onderwijs. Soms zitten daar strijdigheden in en dat leidt tot felle discussies. Dat is alleen maar goed voor onze gedeelde passie: onderwijs.